

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

ІНСТИТУТ АРХІВОЗНАВСТВА

ТАТОМИР Констянтин Іванович (16. 03. 1900 – 24. 02. 1979) – учений в галузі
гірничої справи, член-кореспондент АН УРСР (1939)

Фонд № 171

Опис № 1
документів особового походження
за 1900 – 1999 рр.

Київ 2005

Зміст

1. Список скорочень	3
2. Передмова.....	4–6
3. Розділ 1. Наукові праці.....	7–8
4. Розділ 2. Документи біографічні, з діяльності та про вченого.....	9–10

Список скорочень

АН УРСР	– Академія наук Української Соціалістично Республіки
ДГІ	– Дніпропетровський гірничий інститут
Держкомітет	– Державний комітет
Держплан СРСР	– Державний плановий комітет Союзу Радянський Соціалістичних Республік
Донбас	– Донецький вугільний басейн
Доншахтопроект УРСР	– Донецьке управління шахтового проектування УРСР
ІА НБУВ	– Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського
Кузбас	– Кузнецький кам'яновугільний басейн
НАН України	– Національна академія наук України
Наркомуголь ССРСР	– Народний комисариат угольної промислености Союзу Советских Социалистических республик
РНК СРСР	– Рада народних комісарів Союзу Радянський Соціалістичних Республік
Шахтобуд	– Шахтове будівництво

Передмова

Татомир Константин Іванович – відомий учений в галузі гірничої справи, член-кореспондент АН УРСР, народився 16 березня 1900 р. в м. Кіровограді в сім'ї робітника-токаря..

Середню освіту здобув у Кіровоградському земському реальному училищі, яке закінчив у 1917 р. В тому ж році вступив до Нижегородського політехнічного інституту на гірничий факультет. Восени 1918 р. К.І. Татомир перевівся на другий курс до Дніпропетровського гірничого інституту, який закінчив у 1927 р. за спеціальністю “гірнича справа”. Протягом 1925–1937 рр. він працював по проектуванню вугільних шахт в Дніпропетровському філіалі Шахтобуду. Разом з тим К.І. Татомир за дорученням Шахтобуду проводив експертизу вугільних шахт Уралу, Кузбусу, Караганди, сланцевих рудників Поволжя і тощо.

У 1929–1941 рр. К.І. Татомир працював у Дніпропетровському гірничому інституті спочатку як викладач, доцент, а потім професор кафедри розробки пластових надр. Паралельно двічі обирався на посаду доцента Московського гірничого інституту, але не був відпущений на дану посаду Дніпропетровським інститутом. Протягом 1938–1941 рр. К.І. Татомир обіймав посаду декана гірничого факультету ДГІ та одночасно працював в Інституті гірничої механіки АН УРСР на посадах завідуючого гірничим відділом та заступника директора з наукової роботи.

У 1938 р. Вищою атестаційною комісією при РНК СРСР К.І. Татомиру було присуджено вчений ступінь кандидата технічних наук та Кваліфікаційним комітетом присуджено звання доцента по кафедрі гірничої справи.

22 лютого 1939 р. на загальних зборах АН УРСР учений був обраний членом-кореспондентом АН УРСР. В період окупації він перебував на посаді директора ДГІ та сприяв роботі дніпропетровської партизанської організації.

З 1944 р. К.І. Татомир був зарахований консультантом Доншахтопроекту по проектуванню, відбудові та реконструкції шахт, в цьому ж році учений був поновлений в АН УРСР. З 1945 р. К.І. Татомир викладав в ДГІ, а в 1949 р. він повернувся на основну роботу – в Інститут гірничої механіки АН УРСР. В цей час учений працював над проблемами добування і ґрунтової розробки пластів, а також розробки стійких порід Донбасу. Найбільшим досягненням К.І. Татомира в цей час була пропозиція методу комплексного розрахунку оптимальних площ поперечних розрізів гірничих видобутків в шахтних вентиляційних сітках, який вперше було ним розроблено в світовій науці і практиці гірничої справи у 1953 р. Разом з тим учений активно брав участь в дослідженні траси

прокладання каналу “Сіверський Донець–Донбас” в районі вугленосних товщин Донбасу (1953–1955 рр.).

В 1957 р. К.І. Татомира призначили заступником директора з наукової роботи Інституту гірничої справи АН УРСР і очолив перевід даної установи з Києва в Донецьк. Він також одночасно керував відділом проблем підземної розробки пластових покладів паралельно очолюючи дослідження найбільш актуальних тем для розвитку Донбасу: розробки на великих глибинах, створення наукових основ проектування шахт та безлюдного підйому вугілля в очисних забоях.

З 1963 р. К.І. Татомир обіймав посаду завідуючого відділом основних параметрів глибоких шахт вже Донецького науково-дослідного вугільного інституту, а в 1965 р. учений переходить до Інституту економіки промисловості АН УРСР. Основна наукова діяльність К.І. Татомира в цей час пов'язана з удосконаленням запропонованого ним методу удосконалення видобутку вугілля.

Поряд з науково-педагогічною роботою К.І. Татомир багато сил віддавав науково-організаційній і суспільній діяльності. Він був членом комісії Державного і науково-технічного комітету з питань видобутку вугілля без присутності людей в очисному забої, в Постійній комісії по реконструкції шахт Держкомітету з координації науково-дослідних робіт в галузі шахтобудування, Науково-технічної ради Держкомітету з питань палива Держплану СРСР, був членом багатьох спецрад з захисту докторських і кандидатських дисертацій, членом Головної редакції Української Радянської Енциклопедії тощо. За весь період свого життя учений підготував 14 докторів та понад 20 кандидатів технічних наук, а також створив понад 100 наукових праць, в тому числі 5 монографій. Серед найбільш вагомих робіт слід назвати такі як “Вскрытие и разработка каменноугольных месторождений с расположением главных выработок в устойчивых породах”(1950), “Расчёт сети выработок шахты”(1958), “Расчёт оптимальных сечений горных выработок”(1971) та ін.

За вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки в галузі гірничої справи К.І. Татомира було нагороджено знаком “Отличник социалистического соревнования Наркомугля” (1940 р.), подяками Президії АН УРСР (1962, 1969 рр.), Почесними грамотами Комітету з питань друку, Всесоюзної, республіканської, Донецької міської організації товариства “Знання” тощо.

Помер К.І. Татомир 24 лютого 1979 р. в м. Києві, похований на Байковому кладовищі.

Документи вченого до Інститут архівознавства НБУВ надійшли від його дружини Татомир Віри Никифоровни у 1975 та 2000 рр. та з Інститут економіки

промисловості НАН України в м. Донецьк у 2003 р. загальним обсягом розсипу 20 см. стан документів задовільний.

В результаті науково-технічного опрацювання було складено один опис, який включає в себе два розділи.

Перший розділ має назву “Наукові праці”, куди увійшли машинописні варіанти кількох найбільш вагомих монографій вченого, створених протягом 1950–1970-х років (спр. № 1–3, 5–7). Для спеціалістів у галузі гірничої справи цікавими будуть креслення до наукових праць (спр. № 4). Бібліографія наукових праць вченого представлена останньою справою розділу (№ 9). Загальна кількість справ у розділі 9 одиниць.

Другий розділ називається “Документи біографічні, з діяльності та про вченого”. Сюди увійшли документи зібрані та упорядковані в альбом дружиною вченого Татомир Вірою Никифорівною (спр. № 10), рецензії на праці вченого інших авторів (спр. № 11), документи про роботу групи співробітників Інститут гірничої справи АН УРСР щодо перевірки проектів реконструкції вугільних шахт Донбасу (спр. № 12), документи про відзначення ювілеїв вченого (спр. № 14) тощо. Загальна кількість справ у розділі 9 одиниць.

Справи обох розділів упорядковані за хронологічним принципом в зв’язку з невеликою кількістю.

Загальна кількість справ у описі фонду 18 одиниць. Мова документів переважно російська.

Пердмову склав
м.н.с. відділу археографії
Червень 2005 р.

Кондратенко О.Ю

НАН України
НБУВ
Інститут архівознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Інституту
архівознавства
Л.М. Яременко
“_____” _____ 20__ р.

Фонд № 171
Опис № 1
документів особового походження
академіка НАН України
К.І.Татомира
за 1900–1999 рр.

№ з/п	Заголовок справи	Крайні дати	Кіл-ть аркушів	При-мітки
1	2	3	4	5

Розділ I. Наукові праці

1.	Выбор способа разработки шахтных полей, включающих свиту пологопадающих пластов.
Монографія з відповіддю Татомира К.І. на рецезію.
Машинопис, друкарський відбиток з авторськими правками.
Мова рос.
2 док.
Опубл.: К.: Изд-во АН УССР, 1956.– 116 с.	1955	178
2.	Расчёты сети выработок шахты.
Монографія.
Том 1.
Машинопис з авторськими та редакторськими правками.
Мова рос.
1 док.
Опубл.: К.: Изд-во УССР, 1958.– 183 с.	1956	150
3.	Те саме.
Том 2.
1 док.	1956	174

1	2	3	4	5
4.	Креслення до різних наукових праць. Калька, туш. 26 док.	[1950-ті]	26	
5.	Расчёт оптимальных площадей сечений горных выработок глубоких и газообильных шахт. Монографія. Машинопис з авторськими правками. Мова рос. 1 док.	1970	136	
6.	Расчёт оптимальных сечений горных выработок шахт. Монографія. Том 1. Машинопис з авторськими правками. Мова рос. 1 док. Опубл.: К.: Вид-во Наукова думка, 1971.– 239 с.	1971	200	
7.	Те саме. Том 2. 1 док.	1971	206	
8.	Татомир К.І., Яцків В.С. та ін. Розвиток та удосконалення методів оптимального проектування шахт. Стаття. Ксерокопія. Мова рос. 1 док. Опубл.: Вісник АН УРСР.– 1980.– № 9.– С. 48–53.	1980	4	
9.	Бібліографія наукових праць. Ксерокопія. Мова рос. 1 док.	1965	9	

1	2	3	4	5
Розділ II. Документи біографічні, з діяльності та про вченого				
10.	Документи вченого та про нього, зібрані та упорядковані в альбом дружиною Татомир Вірою Никифорівною (диплом про вищу освіту, атестат доцента, диплом кандидата наук, членський квиток товариства “Знання” і ін.). Рукопис, ксерокопія. Мова рос. 20 док.	16 березня 1900 – 24 лютого 1979	14	
11.	Рецензія та висновок Федорова Л.К., Кухарова П.І. – гірничих інженерів, на працю Татомира К.І. “Выбор способа вскрытия и схемы разработки шахтных полей, включающих свиту пологопадающих пластов”. Машинопис. Мова рос. 2 док.	6, 9 листопада 1954	11	
12.	Документи про роботу групи наукових співробітників Інституту гірничої справи АН УРСР, щодо перевірки проектів реконструкції вугільних шахт Донбасу під керівництвом Татомира К.І. (листи Державного комітету Ради міністрів УРСР до Президії АН УРСР, постанова Президії АН УРСР). Ксерокопія. Мова рос., укр. 3 док.	1–23 березня 1965	3	
13.	Автобіографія. Ксерокопія. Мова рос. 1 док.	8 липня 1965	16	

1	2	3	4	5
14.	Документи про відзначення ювілеїв Татомира К.І. (постанова дирекції Інституту промисловості АН УРСР, повідомлення, брошюра, статті в газеті та журналі). Ксерокопія, друкарський відбиток. Мова рос. 6 док.	1970–1999	12	
15.	Документи з пропозиціями нагородження Татомира К.І. (проект та лист міністрам вугільної промисловості УРСР– Братченку Б.Ф. та Колесову О.А.). Ксерокопія. Мова рос. 2 док.	1970, 1975	5	
16.	Повідомлення про випуск монографії Татомира К.І. “Основные теории оптимального проектирования шахт”. Машинопис. Мова рос. 1 док.	1975	1	
17.	Татомир К.І. Фотознімок. 10 x 14 см. 1 док.	[1970-ті]	1	
18.	Вірші дружини вченого Татомир Віри Никифорівни присвячені Татомиру К.І. Машинопис. Мова рос., укр. 1 док.	[1990-ті]	48	

До даного опису включено 18 (вісімнадцять) справ з № 1 по № 18.

Опис склав
м.н.с. відділу археографії

О.Ю. Кондратенко

Червень 2005 р.